

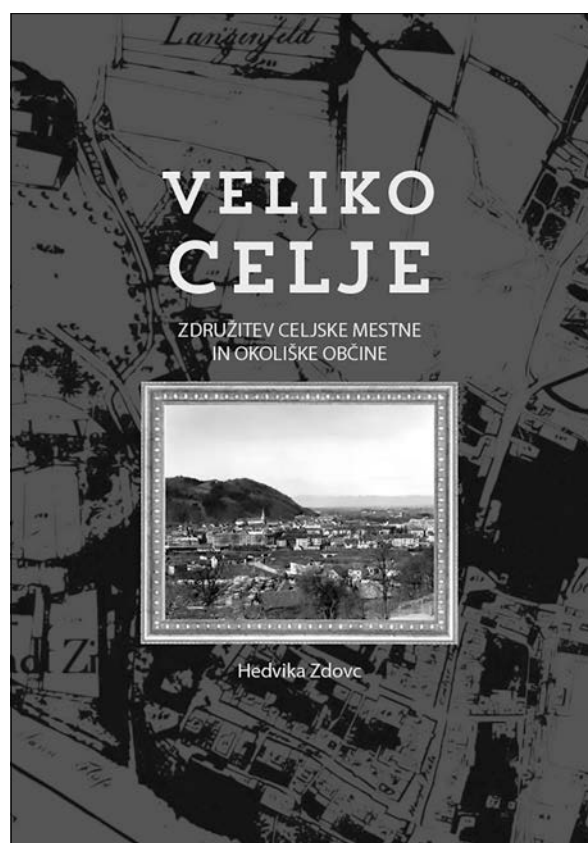
Veliko Celje, tako!

Zdovc, Hedvika : *Veliko Celje : združitev celjske mestne in okoliške občine*. Celje : Zgodovinski arhiv Celje, 2025. 103 strani.

Ob 90. obletnici združitve celjske mestne in okoliške občine ter nastanku t. i. mestne občine »Veliko Celje« je septembra letos izšel slikovno bogat katalog avtorice, arhivske svetnice mag. Hedvike Zdovc, ki spremlja razstavo v Zgodovinskem arhivu Celje. Delo na podlagi izbranega arhivskega gradiva osvetljuje nekatere doslej manj znane vidike pomembne prelomnice v razvoju Celja in oblikovanja upravno enotnega mesta.

Avtorica uvodoma oriše ozadje in razvoj mestne in okoliške občine od leta 1850, ko sta bili ustanovljeni v okviru takratne reorganizacije celotne nižje uprave, pa vse do njune združitve leta 1935. Poleg poslovanja in organizacije obeh občin predstavi delovanje posameznih društev, razvoj gradbene in obrtne dejavnosti ter začetke razvoja industrije, pa tudi prikaz podatkov o rasti prebivalstva. Pri okoliški občini izpostavi prizadevanja za gradnjo nove šole, nakup zemljišča in ureditev okoliškega pokopališča na Golovcu, pri mestni pa predvsem delovanje in naloge mestne straže ter oskrbovanje s plinom, elektriko in vodo.

Medtem ko je bila mestna občina Celje teritorialno omejena zgolj na eno katastrsko občino na ožjem območju mesta, je občina Celje – okolica obsegala sedem katastrskih občin, ki so, razen na zahodnem delu, v celoti obdajale mestno občino. Prizadevanja slednje za širitev izven obstoječih meja ter poskusi priključitve posameznih sosesk iz okoliške občine, predvsem industrijsko razvite soseske Gaberje, so se pojavljala že od sredine 60. let 19. stoletja. Tovrstne pobude in nekatere izvedene agitacije pa so pogosto naletale na močno nasprotovanje okoliške občine. Časopis Domovina je denimo leta 1894 poročal, da »po celjski okolici hodijo volkovi v ovčji obleki, ki prihajajo iz Celja in pregovarjajo občane posebno v Gaberjih, Zavodni in na

Bregu, da bi se pridružili celjskemu mestu in postali »purgarji.« Nasprotovanja so bila sicer najpogostejše povezana z davki, v okoliški občini denimo niso pobirali pasjega davka, pa tudi s posledicami za občinsko gospodarstvo ter z nacionalnimi trenji. Ne glede na stališča okoličanov pa so se zaradi številnih težav, zlasti pri reševanju skupnih vprašanj, izvedbi večjih del, nejasnih pristojnosti, upravno neprimernih meja ter zastalega prostorskega razvoja mesta, sčasoma začeli vse bolj kazati usklajeni interesi in naklonjenost združitvi.

Proces združevanja je poleg rastoče gospodarske krize še dodatno pospešila nova zakonodaja, s katero je odločanje iz lokalne ravni prešlo na bansko upravo. Do združitve je prišlo z ukazom Dravske banovine 7. avgusta 1935, ki so ga v imenu takrat še mladoletnega kralja Petra II. odredili kraljevi namestniki. Deset dni zatem je bil izdan odlok o izvršitvi ukaza, ki je opredelil tudi prehodno obdobje. Sočasno dožemanje dogodka povedno ponazarja pripis uradnika v pisarni celjskega mestnega poglavarstva, ki je na prejeti dokument odloka kar trikrat podčrtano pripisal besedo »Tako!« V tem sklopu je predstavljena tudi zadnja seja občinskega

odbora okoliške občine, razrešitev zastopstva obeh občin, imenovanje novega mestnega sveta ter prva slavnostna seja, ki jo je otvoril novi župan Alojzij Mihelčič.

Nova mestna občina Celje je tako po svoji velikosti ter gospodarski in kulturni moči postala tretje mesto v Dravski banovini. Ne glede na razmeroma kratko obdobje delovanja je do okupacije leta 1941 in vzpostavitve nove občinske uprave uspela izpeljati več projektov. Med njimi povečanje in ureditev novih uradnih prostorov, razširitev podvoza pri hotelu Pošta, nakup posestva za ureditev mestne ubožnice, gradnja delavskega doma in nove garaže mestnega avtobusnega podjetja na Spodnjem Lanovžu, elektrifikacija in regulacija Savinje, vaje za primer zračnega napada na Celje ter organizacija Celjskega kulturnega tedna. Neposredno po združitvi so se začela tudi prizadevanja za gradnjo moderne sodne palače.

V zadnjem sklopu so predstavljeni odzivi, predvsem pomisleki in pritožbe, ki so se med celjskim

prebivalstvom pojavili po združitvi. Tako meščane kot okoličane je skrbela enakopravna poraba sredstev iz občinskega proračuna, skrb za občinske reveže in vse številnejše brezposelne, pa tudi vzdrževanje cest ter ureditev prometa v mestu. Meščane je pri tem še posebej motilo parkiranje avtomobilov na Masarykovem, danes Savinjskem nabrežju, ki je veljalo za enega najlepših sprehajališč ob Savinji.

Posebno dodano vrednost kataloga predstavlja obsežno in raznoliko slikovno gradivo, ki vključuje številne fotografije, stavbne načrte javnih in zasebnih zgradb, razglednice, zemljevide, dopise ter drugo spisovno gradivo, nastalo v okviru poslovanja okoliške in mestne občine. S predstavitvijo arhivskega gradiva, vključno z doslej manj obravnavanim fondom Občine Celje – okolica, katalog pomembno in na dostopen način dopolnjuje razumevanje lokalnih zgodovinskih razmer ter razvoja mesta in posledic združitve, ki so se odražale ne le v upravnem, temveč tudi v širšem gospodarskem, urbanističnem, političnem in kulturnem kontekstu.

Lucija Pečnik